

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 911

מסכת בבא מציעא מ"א - מ"ז ♦ אהלות י', ג' - י', ה'

בס"ד, ה' חשוון תשע"ז

השבוע בגליון

- ♦ היתר מאה רבנים, ומזוזות שהושחתו
- ♦ מסע הנקם של פועל שפוטר
- ♦ הגדרתו ההלכתית של נהג האוסף בקבוקים
- ♦ שמירת כספים בבנק

- ♦ רכישת זכויות זייג בנהר
- ♦ קניית חפצים במכירה פומבית
- ♦ מכירת "וימפל" תמורת \$10,000
- ♦ זוכה בפיס שנאלץ לחלוק את זכייתו עם אחר

♦ הונאה במסחר עתיקות

דבר העורך

נאום לאומה

בשנים האחרונות גם בור-כלכלה כבר יודע משהו על אג"ח, ויתר מיני שמות שלכולם מכנה משותף: אתה קונה משהו בידיעה שאינו שווה את התשלום, מתוך מחשבה שתמכור אותו ברווח למישהו אחר. מה שקורה הוא, שלפעמים אתה הוא המישהו אחר של האיש שמכר לך...

"תגידי להם, שרק בדבר האמיתי אתה יודע מה אתה קונה ואתה בטוח שתקבל עליו עולמות שלמים", אמר לי בהתרגשות לאחר 'נפילה' כואבת, לומד דף יומי המצוי בחברתם של רבים החוששים לגורל מעותיהם. הוא ועוד רבים אחרים חידדו את המסר הפשוט, כי אם אדם מוכן להשקיע בדבר שהוא יודע שאינו שווה, אין שום הגיון שיניא אותו מהשקעה בדבר שהוא בטוח כי הוא שווה - קביעות עיתים לתורה, לפעמים צריך את החיבור בין הכיס לבין הלב כדי שהמוח יחליט.

★ ★ ★

הוא היה נואם כריזמטי, אשר בחכמתו העצומה ובפקחותו הנדירה הטיב לשזור בנאומיו את ידיעותיו המופלגות בתורה ולשלהב את ההמונים לאביהם שבשמים. מרן הגאון רבי מאיר שפירא, מחולל ומייסד הדף היומי, אשר יום פטירתו חל בשבוע זה, אי אפשר לכתוב נאום עבור נואם דגול כמותו, אך אפשר לשער מה היה נושא נאומו לו היה נואם בפנינו.

בשער בת רבים היה עולה האיש אשר כך תיארוהו בימים ההם בעיתון "אידישע וועלט" שיצא לאור

דף מב/א תחילתו בפשיעה וסופו באונס

היתר מאה רבנים, ומזוזות שהושחתו

בסוגייתנו מובא הכלל הידוע: "תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חייב". לפי כלל זה מבואר בסוגייתנו, כי שומר מעות שהניח ב"צריפא דאורבני", היינו: בצריף העשוי עץ שנמצא ביער, שהוא מקום שאין גנבים מצויים שם, ובכל זאת הכסף נגנב, יהיה השומר חייב, משום שהנחת הכסף במקום זה מהווה פשיעה מצד השומר, מאחר שצריף זה עלול לעלות באש ואין ראוי לשמור בו כספים. לפיכך, למרות שהכסף נגנב באונס, חייב השומר משום ש"תחילתו בפשיעה" - לגבי שריפה, "וסופו באונס" - לגבי גניבה, "חייב".

כך גם פוסק הרמב"ם (הל' שאלה ופקדון פ"ד הל' ו'): "ואמרו חכמים, אף על פי שזו שמירה מעולה לענין גניבה, אינה שמירה כראוי לענין האש. ומאחר שלא טמנו בקרקע או בכותל בניין - פושע הוא, וכל שתחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, וכן כל כיוצא בזה". הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (ב"מ ל"ב אות כ"ט) מבאר את טעמו של כלל זה, שבכל מקרה אונס טוען השומר: עשיתי את כל הנדרש ממני. לעומת זאת, שומר זה, לו היה עושה את כל הנדרש ממנו, לא היה שם את הכסף בצריף העץ וממילא הכסף גם לא היה נגנב.

אשה שנמלטה מביתה: כלל זה שימש את חכמי ישראל בבואם לפסוק במקרים רבים ומגוונים, ולא דווקא בדיני שומרים. לפני מאה שנה ומעלה נמלטה אשה מביתה, אחר שסירבה לקבל גט מבעלה. הבעל ביקש לקבל "היתר מאה רבנים" כדי לשאת אשה שנייה, אך היו שחששו להעניק לו היתר זה, שכן, הקשר עם האשה נותק לחלוטין ולא נודע מה עלה בגורלה. יתכן, אמרו המסתפקים, שהאשה נשבתה או שהוגלתה שלא מרצונה למקום בלתי ידוע, ובעת זו היא חפצה לקבל גט מבעלה, ושוב אין להעניק לו היתר לשאת אשה אחרת על פניה, שהרי אין מעניקים היתר זה כאשר האשה אינה מתנגדת לגירושין.

אולם, המהרש"ם (שו"ת ח"ו סי' קל"ז) מצדד בדבריו, כי אף אם אלו הם פני הדברים, אין לחשוש לכך, מאחר שתחילת העלמותה של האשה, היתה בפשיעתה, וגם אם כעת היא אנוסה יש לדון העלמות זו כ"תחילתו בפשיעה וסופו באונס" וממילא רשאי הבעל לקבל "היתר מאה רבנים" לשאת אשה אחרת על פניה.

צעילוי נשמת

הר"ר **משה ליכטנשטיין** ז"ל

ב"ר אליהו רפאל ז"ל
נלב"ע ט' בחשוון תש"ס

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידו

הר"ר **זיהר ליכטנשטיין** ומש"י שיחיו - רעננה

צעילוי נשמת

הר"ר **שמעון יסלזון** ז"ל

בן החבר שמואל ע"ה נלב"ע ה' מרחשוון תשנ"ו
וזוגתו מרת **לינה קריינלה** ע"ה
בת ר' אריה פורכהיימר ע"ה
נלב"ע כ"ו בתשרי תשנ"ט

תנצב"ה

הונצחו על ידי ילדיהם שיחיו

צעילוי נשמת

האשה הצדקנית המחנכת

מרת **טשרנא טורק** ע"ה

ב"ר דוד שלזינגר זצ"ל אשת יבלחט"א
הרב משה טורק נלב"ע ז' בחשוון תשס"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת ראש ישיבת חכמי לובלין והוגה ומחולל הדף היומי

מרן הגאון רבי **מאיר שפירא מלובלין** זצוק"ל

נלב"ע ז' בחשוון תרצ"ד

תנצב"ה

נר ה'
נשמת
אדם

מזוזות שירדו עליהן גשמים: מדברי המהרש"ם (שו"ת ח"ב סי' רס"ד) עולה, כי בני קהילה שמזוזות בית הכנסת שלהם הושחתו על ידי פורעים, אינם צריכים לבקש כפרה על כך משום שמקרה זה מוגדר כאונס. אולם, אם קודם לכן כבר הושחתו המזוזות על ידי הגשמים, מקרה זה מוגדר כתחילתו בפשיעה וסופו באונס, שהרי היה עליהם להתקין שפופרות על המזוזות כדי למנוע מהן נזק נוסף ממי הגשמים, ולו היו עושים כן, גם היתה נמנעת השחתתן על ידי הפורעים. אמנם, כתב המהרש"ם כי גם במקרים שבהם על בני הקהילה לבקש כפרה משום פשיעתם, אין הוא מטיל עליהם תענית משום חולשת הדור, אך על כל אחד מהם לתת צדקה לפדיון נפשו ויאמרו את כל ספר התהלים בציבור.

דף מב/ב כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד

מסע הנקם של פועל שפוטרו

מבואר בסוגייתנו שאדם שהופקד על ידי חברו לשמור על חפץ, רשאי להטיל על בני ביתו לעשות זאת במקומו. לפיכך, אם ניזוק החפץ בעת שהם שמרו עליו, אין בעליו רשאי לטעון כלפיו מדוע מסרו לשמירה לבני ביתו, משום שכל המפקיד חפץ לשמירה, מבין וידע מראש שהשומר אינו מתכוון לשמור עליו בעצמו בכל רגע נתון, אלא הוא עשוי להסתייע בבני ביתו לשם כך (סמ"ע חו"מ סי' רצ"א ס"ק ל"א). המרדכי (בסוגייתנו אות ע"ד) מוסיף ואומר, כי כלל זה אינו מתייחס לבני משפחתו של השומר בלבד, כי אם לכל בני ביתו, כולל פקידיו, משרתיו וכדומה.

התייחסות זו של ההלכה אל בעל הבית ובני ביתו כמקשה אחת, אינה אלא בעת שבעל הבית הופקד לשמור על חפץ. אולם, כאשר שומר מחזיר חפץ לבעליו אין הוא רשאי להחזירו לאחד מבני ביתו, ואם עשה כן, אינו נפטור מאחריות השמירה עד שימסור את החפץ לבעליו או לאדם שממונה על עסקיו. שכן, בעל החפץ רשאי לטעון כלפיו: מה מנע ממך למסור את החפץ לידי? (רמ"א חו"מ סי' ש"מ סעי' ח, עפ"י הסבר הש"ך סי' ע"ב ס"ק קל"ו, וע"ע סי' רצ"א סעי' כ"ד, ובב"ח ובפרישה סי' ע"ב, ובסמ"ע שם ס"ק צ"ח).

הגדרתו ההלכתית של נהג האוסף בקבוקים: הלכה זו גם נוגעת לאנשים העוסקים באיסוף חפצים או חבילות עבור מעסיקהם, כגון, נהג משאית העובר מחנות לחנות לאסוף את בקבוקי החברה. מאחר שהנהג ממונה מטעם החברה על איסוף הבקבוקים, הרי שמסירתם לידי כמות כמסירתם לידי בעל החברה, ומאותו רגע ואילך בעל החנות פטור מאחריות עליהם.

מעשה בפועל שעבד במפעל לייצור משקאות ופוטרו, שהחליט לצאת למסע נקם. במסגרת עבודתו היה אותו פועל אוסף את החביות והבקבוקים הריקים ממחסני המפיצים הראשיים של המפעל, ומחזיר אותם למחסני החברה. הפועל אשר פוטרו מעבודתו, הגיע לאחד מן המפיצים, לא סיפר לו שהוא פוטרו מעבודתו, ולאחר שהעמיס אלפי בקבוקים על רכבו נעלם ואיננו.

נזק גדול נגרם לחברה שתבעה את המפיץ לדין תורה בטענה: מדוע מסרת את הבקבוקים לידי? ומאחר שאתה מופקד כשומר עליהם, עליך לשאת בנזק זה. ואילו המפיץ טען להגנתו: אם הייתם מודיעים לי שפיתרתם את הפועל, לא הייתי מוסר את הבקבוקים לידי.

אמנם, במקרה זה אין המפיץ נחשב כמי שמסר את הבקבוקים לידי בעל החברה, שהרי באותה שעה כבר היה הנוכל מפוטרו ואין הוא שלוחו של בעל החברה, אולם בית הדין פטר את המפיץ משום שמקרה מעין זה מוגדר כ"אונס", ששומר שכר פטור עליו, שהרי לא העלה על דעתו שהנהג פוטרו מעבודתו.

דף מג/א המפקיד מעות

שמירת כספים בבנק

מעשה בראובן שהפקיד מעות לשמירה אצל שמעון, שהפקידם בתכנית חסכון בבנק וראה מהם רווח יפה. כאשר החזיר שמעון את המעות לידי ראובן תבע ראובן את הרווח שהניבו מעותיו בתכנית החסכון בבנק, אך שמעון טען כנגדו, כי מדברי סוגייתנו עולה, כי עליו להחזיר לבעלים את הקרן בלבד. שכן, במשנתנו מבואר, ששולחני [חלפן כספים] או סוחר רשאים להשתמש בכספים שהופקדו בידיהם וללוות אותם מבעליהם מבלי להודיעם על כך, משום שכל מפקיד יודע שעיסוקו של השולחני הוא בכספים, ומראש הסכים לכך שהשולחני ילווה את המעות לעצמו [אלא אם כן הפקידם בצרו קשור וארו, ובכך גילה את דעתו שאין הוא רוצה שהשולחני ישתמש בכסף].

הפוסקים המתייחסים לדברי סוגייתנו כותבים, כי בימינו כל אדם דינו כסוחר שרשאי להשתמש בכספים שהופקדו בידיו, משום שבניגוד לנהוג בעבר, רוב בני האדם אינם עוסקים בעבודות כפיים, כי אם בעסקאות הקשורות בממון (ש"ך חו"מ סי' רצ"ב ס"ק י"ב ובסמ"ע שם ס"ק י"ח), ומאחר שהכל משתמשים בכספים, המפקיד מעות בידי כל אדם, מסכים שהוא ישתמש בהם.

עתה, נשוב למקרה של שמעון שהפקיד בתכנית חסכון את כספי ראובן, ונמצא כי שמעון צודק בטענתו שאין כל עילה לתביעתו של ראובן בגין רווחי תכנית החסכון, שהרי זכותו ללוות את הממון שהופקד בידיו ולעשות בו כטוב בעיניו.

רווח כפול: אולם, הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה חו"מ ח"ב סי' נ"ג) מעלה סברה מעניינת המערערת, לדבריו, את הבסיס לכך שכלל זה תקף גם בימינו. שכן, חז"ל התירו לנפקד להשתמש בממון שהופקד בידי, מאחר שהן המפקיד והן הנפקד מרוויחים מכך שהנפקד

בפילדלפיה: "פנים מאירים בהדרתם, מעוטרים זקן שחור; עיניים עמוקות וחדרות, אשר טוב לב, נדיבות, חכמה ושכל קורנים מהן; בת צחוק קלה מרחפת בנעימות ועניוּת; מצח גבוה, רחב הפינות, סינה לכובד ראש יחוס; קומה מרהיבה מלובשת "זושפיצה" יהודית מסורתית ארוכה, וחגורה אבנט, ועל הראש השטריימל הרבני הישן והמפיק כבוד. הנה הציור המלא מתמונות הגאון השווה כעת בעירנו". המונים היו נאספים לשמוע את דבריו, בהם רבים שאיבדו הרבה ממה שחשבו שהיה להם, ורבים עוד יותר שמעולם לא חשבו שהיה להם. האם היה פותח ומספר להם את המעשה במוכס החרש? אפשר שכן, שהרי כבר פעם אחת הוא השתמש בסיפור מרתק זה בהופעתו באמריקה. וכה היה מעשה:

באחת מנסיעותיו הרבות לארצות הברית, כדי לצרף נדיבים לתומכי ישיבתו הגדולה, עמד רבי מאיר שפירא בפני קהל רב שהשעה דחקה לו עקב דרשות קודמות שנשמעו בארוכה, ולפיכך הוא תוכן את שוֹן הגאון שהכין, וכה אמר (מקפץ ישיבת חכמי לובלין להרב דוד אברהם מנדלבוים): רבות! כאשר הייתי סמוך על שולחן חמי בטורנפול, לקחתי פעם לסיור באחוותיו המרובות, עד שהגענו לקצה העיר, שם הגאון לי על יהודי אחד ואמר: - **הנה** זהו פקיד שלי, הממונה על גביית המכס. **הסתכלתי** במלאכתו והבחנתי שהוא חרש. כאשר עוברת עגלה ובעליה פונה אליו בשאלה כלשהי, אין הוא משיב מאומה אלא אומר: "עגלה ושני סוסים חייבת לשלם כך וכך מכס. עגלה וסוס אחד חייבת לשלם כך וכך". אם חוזר בעל העגלה על שאלתו שלא מענייני המכס, מתרגז המוכס ומגיביר את קולו בכעס: "עגלה ושני סוסים חייבת כך וכך. עגלה וסוס אחד כך וכך..."

שאלני חותני: נו, איך הוא מוצא חן בעיניך? **אמרתי** לו: לפלא בעיני מה ראית למנות פקיד חרש בעבודתו, וכי מה איכפת לך אם ישיב כראוי על שאלות בעלי העגלה? **לא** השיבני חותני דבר, אלא נטלני בידי והוליכני במרכבתו לקצה השני של העיר, ושוב הראה לי על יהודי: הנה במקום זה ממונה פקיד זה על המכס. **הסתכלתי** גם כאן במלאכת היהודי שלא היה חרש. כל מי שעבר בעגלה ונכנס לשיחה עמו, היה משיב לו באדיבות ובנחת. בתוך כך משתרך מאחוריו תור ארוך של עגלות ממתניות, בעלי העגלה רוטנים בקוצר רוח, ובינתיים מנצלים את ההמולה מספר בעלי עגלה ועוקפים את השיירה ללא תשלום. המוכס מתבהל ומתחיל להעביר את בעלי העגלה במהירות ללא בדיקה והערכה מדוקדקת, ושוב שיחה, וחוזר חלילה.

שוב פנה אלי חותני ושאל: נו, העורך מתפלא על שמיינתי חרש כגובה מכס?...

הקהל חיך ורבי מאיר סיים את דבריו: דעו לכם רבותי! אני כאותו חרש - הזמן קצר והמלאכה מרובה. רק אחזור ואומר: עגלה ושני סוסים חייבת כך וכך, עגלה וסוס אחד חייבת כך וכך. כלומר: מי שנכסיו מרובים יתן כפי יכולתו, ומי שנכסיו מועטים יותר, יתן גם הוא כפי יכולתו, אבל אנה לא לעכבנו בעבודת הקודש.

נקל לשער כי הקהל המערץ נהנה מדבריו המחודדים ופתח את לבו ואת כיסו.

כך היה בימים ההם, ואין זה מופרך לשער כי בימינו היה עומד רבי מאיר ומכריז אל אלה מבין הקהל שעדיין לא קבעו עיתים לתורה: מורי ורבותי! היום כבר אין צורך להאריך ולהסביר על חשיבות לימוד התורה ועל נצחיותה מול הבלי העולם הזה. עגלה ושני סוסים חייבת כך וכך, עגלה וסוס אחד חייבת כך וכך. מלאו את בתי המדרשות וקבעו עיתים לתורה כל אחד כפי יכולתו. לא עת היסוסים ולא זמן לספקות כעת. עשו והצלחו.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורת הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף מד/א מי שפרע מאנשי דור המבול
מי שפרע

במשנתנו מבואר, כי במקרים מסויימים קיללו חז"ל את מי שאינו עומד בדיבורו, בנוסח "מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה, עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדיבורו". בעל האבני נזר (שו"ת אבני נזר חו"מ סימן ל"ב) שואל, מדוע דווקא אנשי דור המבול משמשים כדוגמא וכסמל לאנשים שהקב"ה נפרע מהם משום שלא עמדו בדיבורם? אין זאת אלא לפי שבתקופת דור המבול עדיין לא ניתנה התורה ולא היו חייבים במצוות. אף על פי כן הקב"ה נפרע מהם, משום שעשו מעשים שהשכל הישר מחייב שלא לעשותם. לפיכך אנו אומרים לאדם שאינו עומד בדיבורו, כי למרות שעל פי דין הוא רשאי לשנות מן ההסכמים שסיכם עם הזולת, אך ההגיון הצרוף מצווה שלא לנהוג כן. ואם בכל זאת הוא עומד במריו, יפרע ממנו מי ששפרע מאנשי דור המבול על עבירות שעשו בניגוד למתבקש מאדם המתנהג ביושר ובהגיונות.

דף מד/א וזאת לפנינו בישראל על הגאולה ועל התמורה... שלף איש נעלו ונתן לרעהו

על גאולה, תמורה, ו...נעלים

מעשה בחסדי בעל מנון, שנטה למספר ימים לעיירה בעלה, לרגל חג השבועות, כדי לחסות בצל האדמו"ר רבי יששכר דב מבעלז זצ"ל [נכדו של השר שלום זצ"ל].

בעת הכנותיו לחג פגש העשיר ידיד נעורים, עני ואביון שנעליו קרועות, וגם הטלאים שנתפרו עליהן נפרמו זה מכבר.

רוח רחמיאית אפפה את העשיר. בו במקום הוא חלץ את נעליו היקרות מעל רגליו ונתן לעני האומלל, ותחתן לבש את נעליו הבלואות של העני. **המעשה** האציל התפרסם ועשה לו כנפיים, עד שהשמועה גם חזרה אל הקודש פנימה לחדרו של הרבי, אשר התבטא בצחות לשונו, כי למעשה הצדקה הנדיר של העשיר יש רמז נאה במגילת רות, בה נאמר: "וזאת לפנינו בישראל על הגאולה ועל התמורה... שלף איש נעלו ונתן לרעהו". **והנה**, דרשו חז"ל כי העושה צדקה עם העני מייטיב בכפליים. ראשית, מתן צדקה מקרב את הגאולה, ושנית, העולם מלא תמורות. היום זה עני וזה עשיר ומחר להיפך. אולם הנותן צדקה לעני זוכה, שאף הקב"ה גומל עמו חסד וממשיך להחזיק בו.

משתמש במעות. שהרי, בסוגייתנו נאמר (מב/א) ש"כספים אין להם שמירה אלא בקרקע", וחובתו של השומר לחפור בקרקע ולהטמין בה את הכספים.

לפיכך, כאשר השומר משתמש בכספים נמנעת ממנו הטרחה לחפור בקרקע. כמו כן השימוש בכספים גורם הנאה לבעל המעות, משום שלולא היה השומר משתמש בהם, היה דינו כשומר חינוס או כשומר שכר - בהתאם לסיכום הדברים ביניהם - שפטור משלום על מקרי "אונס". ואילו כאשר הוא משתמש בכסף דינו כלוה, שחייב להחזיר את הכספים לבעליהם בכל מקרה.

אולם, בימינו השמירה המקובלת ביותר, וכנראה גם המעולה ביותר, היא הפקדת הכספים בבנק, פעולה שאין בה טרחה רבה והיא אף נושאת רווחים נאים. מעתה, שוב אין זה ברור כלל ועיקר, כי דעתו של המפקיד נוחה מכך שהשומר ישתמש במעות, ואדרבה, חובתו של השומר להפקיד את הכספים בבנק כדי לשמור עליהם. לפיכך, פסק בעל אגרות משה, כי על שמעון להחזיר לראובן גם את רווחי תכנית החסכון בה הופקדו כספיו, ומסיים הגאון את דבריו וכותב: "והיא סברא גדולה, אף שליכא [שאין] ראייה מפורשת על זה".

דף מו/ב אמר רבה אמר רב הונא מכור לי באלו קנה

הונאה במסחר עתיקות

בסוגייתנו נחלקו השיטות בדעת רב הונא לגבי אדם שחפן מעות בידי והראה את אגרופו הקמוץ לסוחר באמרו לו: "מכור לי חפץ זה במעות אלו". הסוחר הסכים למכירה, אך לאחר שפתח הקונה את אגרופו, התברר כי הוא מכיל סכום זעום ביותר, ולפיכך, טוען המוכר כי מקח טעות יש כאן, משום שלא התכוון למכור את החפץ במחיר כה נמוך. לדעת רב אבא, כאשר המוכר מסכים למכור חפץ בלי לבדוק את כמות הכסף שבידי הקונה, הרי הוא מקבל על עצמו למכור חפץ זה תמורת הסכום שביד הלקוח בלבד, וגם אם יתברר כי הסכום פעוט, חלה המכירה, וכך פוסק השולחן ערוך (חו"מ סי' רכ"ז סעי' י"ט). לעומתו סובר רבה, כי גם באופן זה יש דיני אונאה ורשאי המוכר לטעון כי מקח טעות יש כאן (עי' בטור חו"מ שם וברמ"א). להלכה ה"ט"ז (שם, וכן כתב הערוך השולחן שם סעיף ב') כתב שהעיקר כדברי השולחן ערוך. כל זאת כאשר שוויו של החפץ הנמכר ברור לכל, אלא שעסקת המכר נעשית בצורה מעורפלת. אולם, ישנן עסקאות שבהן **שוויו של החפץ** הנמכר אינו ברור כלל ועיקר.

רכישת זכויות דייג בנהר: כך דן בספר משפט שלום (בעל המהרש"ם שו"ע שם) אודות אדם שרכש יער כדי לחטוב את עציו, אך לאחר סיום כריתת עצי היער התברר לו, כי כמות העצים שבידי אינה תואמת את הציפיות שהוא תלה בעיסקה, ולפיכך הוא טען לביטולה שהרי היא מקח טעות. טענה זהה נשמעה מפיו של סוחר, שרכש זכות דייג בקטע מסויים של נהר שופע דגה, אך לאכזבתו חכותיו העלו מעט דגים רזים, שלא היה בהם די כדי להתפרנס. אולם בעל משפט שלום השיב להם כי כל הרוכש סחורה שאינה מוגדרת באופן חד-משמעי, יודע שייתכנו שינויים בלתי צפויים בהיקפה ובטיבה, ומקבל על עצמו בשעת הקנייה, כי הקניין יחול בכל מקרה.

קניית חפצים במכירה פומבית: לאור דברים אלו, גם כתב בעל שואל ומשיב (מהדורה ד' ח"ג סי' קל"ז), שהרוכש חפצים במכירה פומבית אינו יכול לדרוש את ביטול המקח בטענה שהסכום ששילם גבוה לעומת שווים הריאלי, משום שהדבר מצוי במכירות מסוג זה.

מכירת "וימפל" תמורת \$10,000: מנהג היה בישראל בדורות עברו, שאבי הרך הנולד היה מייחד אבנט - וימפל - לחגור בו ספר תורה, ובשעת הברית היו מניחים אבנט זה על הרך הנימול. "וימפלים" מדורות עברו נסחרים כחפצי עתיקות בין סוחריו היודאיקה. כך רכש סוחר עתיקות "וימפל" מחבירו תמורת \$10,000. כעבור זמן קצר שב הקונה לבית חברו סמוק פנים ונזעם וטען, כי הוא הראה את ה"וימפל" למספר "מבינים" שהרימו גבה לשמע המחיר העצום שהוא שילם עבורו, ולדעתם אין ערכו עולה על \$3,000. בית הדין שאלו הגיעו הצדדים נטה לקבוע, כי אדם הרוכש חפץ מסויים מסוחר עתיקות לוקח בחשבון, כי יתכן ששוויו של החפץ העתיק נמוך מאד לעומת המחיר שהוא משלם עבורו, שהרי המחיר של חפץ עתיק תלוי במספר מצבים משתנים, וממילא כבר בעת הקנייה הלקוח מביא בחשבון שיתכן כי המחיר ששילם הוא מופרז.

דף מז/ב דבר תורה מעות קונות

זוכה בפיס שנאלץ לחלוק את זכייתו עם אחר

לפני שנים רבות רכש יהודי מסויים כרטיס הגרלה. לאחר מכן הוא הציע לחבירו להשתתף איתו בהוצאות רכישת הכרטיס, ואכן, חברו הסכים לכך ושלשל לידיו את דמי מחצית שוויו של כרטיס ההגרלה. כעבור מספר ימים גילה המוכר לשמחתו הרבה, כי כרטיסו עלה בגורל והוא זכה בסכום עצום. תוך שהשמחה התפשטה בקרבן, החלו להתרוצץ בראשו רעיונות שונים כיצד לנשל מן הזכיה את חברו שרכש ממנו את מחצית הכרטיס. ואמנם, לאחר מחשבה מעמיקה הופיע המוכר בפני בעל האמרי בינה כשבפיו טענה חזקה המבוססת על דברי סוגייתנו, בה מבואר, כי **מטלטלין אינם נקנים בקניין "כסף"** כי אם בקניין "משיכה". אמר, איפוא, המוכר לקונה: לא קנית את הכרטיס במשיכה אלא שילמת את תמורתו בלבד, וממילא לא קנית אותו מעולם. הרי לך, איפוא, את הסכום ששילמת לי תמורתו, סיים המוכר, תוך שהטיח את דמי מחצית הכרטיס על השולחן, ובזאת נסיים את הדין.

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

הדף היומי

בבא מציעא מ"א-מ"ז

ה' - י"א חשון

אולם, הגאון בעל האמרי בינה (שו"ת חלק הקניינים סי' ה) השיב למוכר, כי אם הוא ילמד את דברי סוגייתנו ויתבונן בהם היטב, יתברר לו, כי אין ממש בדבריו. הבה נעיין בסוגייתנו.

במשנתנו מבואר כי מטלטלין נקנים על ידי "משיכה" בלבד, בניגוד למקרקעין שנקנים בכסף, בשטר או בחזקה. אלא שנחלקו רבי יוחנן וריש לקיש איזה מעשה קניין מועיל מן התורה לקניית מטלטלין. לדעת ריש לקיש, דין התורה זהה למבואר במשנתנו, שמטלטלין נקנים במשיכה בלבד. אולם רבי יוחנן חולק על כך וסובר, כי מן התורה אפשר לרכוש מטלטלין בקניין כסף, וחז"ל הם שביטלו את קניין כסף ותקנו במקומו קניין משיכה.

לדעת רבי יוחנן, שהלכה כמותו במחלוקת זו, הטעם שחכמים ביטלו את האפשרות לקנות מטלטלין בכסף בלבד, הוא כדי למנוע מקרי הפסד חמורים מן הקונים, וכלשון סוגייתנו **"שמא יאמר לו נשרפו חיטך בעליה"**. היינו: כאשר תפרוץ שריפה במחסן המכירות של המוכר, הוא לא ימהר להציל חפצים אשר רוכשיהם שילמו עבורם אך טרם לקוחם לרשותם, והוא יטען בפניהם כי חפציהם הם שנאנסו, וכך ישארו הלקוחות בלי כסף ובלי סחורה. לפיכך, תקנו חז"ל כי החפץ יהיה שייך למוכר כל עוד הקונה לא משך אותו לרשותו, וכך במקרה של שריפה, ימהר, איפוא, המוכר להציל את החפץ, שהרי אם החפץ יישרף, הוא יאלץ להחזיר את הכסף לידי הקונה, משום שהחפץ עדיין אינו שייך לקונה (כך דעת רוב הראשונים).

מעתה, אומר בעל אמרי בינה, שדן בעניין כרטיס ההגרלה, ברור שחששם של חז"ל אינו קיים כאשר המוכר נשאר שותף בחפץ אותו מכר, ואם תפרוץ שריפה במחסן הוא ימהר להצילו, לפיכך, תקנת חז"ל שביטלו קניין כסף במטלטלין, אינה נוגעת למקרים מעין אלו, וממילא מכירת מחצית כרטיס ההגרלה תמורת הכסף שהועבר לידי המוכר חלה גם חלה, ועל המוכר לחלוק את זכיותו עם הקונה.

לדעה זו שותף גם בעל שואל ומשיב (שו"ת מהדורה ג' סי' צ"ט) שכתב, כי תקנת חז"ל שביטלה קניין כסף במטלטלין אינה חלה באופן גורף על כל הקניינים הנעשים בכסף, ולדוגמא, אפשר לקנות ספרי קודש בכסף, שהרי כל אדם יחרף את נפשו להציל ספרי קודש משריפה, אף אם אינם שייכים לו.

אכן, הרמ"א (שו"ע חו"מ סי' קצ"ח סעי' ה) מביא דעות של פוסקים הסוברים, שאפשר לקנות חפץ בכסף אם אותו חפץ נמצא במקום שאין בו חשש דליקה. אמור, איפוא, כי חז"ל ביטלו את קניין הכסף רק היכן שנשקפת סכנה לרכושו של הלוקח. אולם, יש לציין את דעת הש"ך (שם ס"ק ט) החולק וסובר כי חז"ל לא חילקו בתקנתם שחלה על כל מקרי המכירה ללא הבדל וחילוק (ע"ע שו"ת ערך ש"י חו"מ סי' קצ"ח, פתחי תשובה שם).

מעתה, אמר הרבי מבעלז צ"ל, זהו שכתוב בפסוק **"על הגאולה ועל התמורה"** - הצדקה שמביאה את הגאולה, ונותנת תמורה לנותן הצדקה, "שלף איש נעלו ונתן לרעהו"... (הרש"י זווין מועדים עמ' 359).

דף מז/ב דבר תורה מעות קונות
כסף קונה תורה

נוהג היה הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל ממיר לשלם במעות עבור כל מערכה בדברי תורה שהשמיעו באוזניו בחורי הישיבה. היו ממליצים על כך: "דבר תורה - מעות קונות"...

לעילוי נשמת
מרת **פאני שפילברגר** ע"ה
(לבית שפרר) ב"ר נפתלי דב ז"ל
נלב"ע ז' בחשון תשמ"ז **תנצב"ה**
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
ד"ר **נעים דיין** ז"ל
בן שמחה ע"ה נלב"ע ז' בחשון תשס"ו
תנצב"ה
הונצחה ע"י אשתו דוריס דיין תחיל

לעילוי נשמת
הר"ר **אברהם חיים קוט** ז"ל
ב"ר צבי ז"ל נלב"ע ז' בחשון תשל"ז
תנצב"ה
הונצחה ע"י בניו
פנחס צבי יוסף מרדכי קוט שיחיו

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!
חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

